

'De hazenjacht', 1560, een ets van Pieter Bruegel. © Koninklijke Bibliotheek

'De rouwstoet ter ere van keizer Karel V', 1559, gegraveerd door Joannes en Lucas van Doetecum. © Museum Plantin-Moretus

De manager van Bruegel

Hiëronymus Cock is geen naam als een klok.
Maar de verspreiding van de vormentaal van de
renaissance is voor een deel aan hem te danken.

JAN VAN HOVE

In een overweldigende beeldcultuur als de onze kunnen we ons nog nauwelijks voorstellen hoe complex het vroeger was om visuele informatie op grote schaal te verspreiden. Aan het maken van een grote prent had een graveur soms een jaar werk, en dan moest het moeizame transport over een netwerk van handelaars nog beginnen. Het was een monnikenwerk om beelden zo bekend te maken dat ze tot het collectieve geheugen gingen behoren. Een man die op dat gebied een niet te overschatten rol speelde, was de Antwerpse prentuitgever

Hiëronymus Cock (1518-1570). Aan het werk van zijn uitgeverij 'In de vier winden', dat kwalitatief onovertroffen was, wijdt het Museum M in Leuven dit voorjaar een tentoonstelling. Er zijn een tweehonderdtal gravures te zien, voor het merendeel afkomstig uit de Koninklijke Bibliotheek in Brussel. Cock begon als schilder, maar maakte naam met zijn prenten. Hoewel het twijfelachtig is of hij

ooit naar Rome reisde, moet hij de productie van de Romeinse grafische ateliers gekend hebben en gebruikte hij die als voorbeeld. Cock verspreidde het werk van de kunstenaars die voor hem werkten over heel Europa. Zelfs in Latijns-Amerika, in China en Japan werden prenten van zijn uitgeverij verkocht. Zijn blijvende roem dankt Cock aan zijn samenwerking met Pieter Bruegel, die vooral tussen

1555 en 1562 tientallen prenten voor hem ontwierp. Bruegel maakte voor Cock onder meer landschappen en moraliserende prenten, maar ook prenten in de stijl van Jeroen Bosch, wiens visioenen bevolkt met duivels en fantastische wezen toen geweldig tot de verbeelding spraken. Cock verkocht die prenten heel bewust onder de naam van Bosch, de bekendste van de twee, maar maakte mettertijd ook van Bruegel een sterartiest. 'In de vier winden' moet een lucratieve onderneming geweest zijn. Het maken van prenten vergde een investering, omdat de

uitgever vooraf de graveurs en de koperplaten moest betalen. Maar de winst kon hoog oplopen, want van één plaat werden vaak tweehonderd tot drieduizend prenten gedrukt. Cock had een uitgeverijfonds van ongeveer 1.600 platen.

Gewiekst

De belangrijkste verdienste van Cock is zijn bijdrage tot de bekendmaking van de nieuwe vormen en ideeën van de renaissance. Schilderijen van Italiaanse kunstenaars als Rafaël, Andrea del Sarto, Bronzino en Primaticcio werden door zijn graveurs in prent gezet en in heel Europa

'Beleging van de olifant', 1563. Uitgegeven door Hiëronymus Cock naar een ontwerp van Allart Duhomeel, een stadsgenoot van Jeroen Bosch. © Koninklijke Bibliotheek

verkocht. Auteursrecht betaalde Cock niet: het was voor de kunstenaars een eer en een voordeel dat hun werk dankzij de prentkunst de weg vond naar een internationaal publiek. Prenten van Cock werden opgehangen in burgerwoningen, maar waren ook in trek bij kunstenaars en geleerden die de erudiete toespeelingen die erin zaten naar waarde konden schatten. Cock werkte in een tijd van ingrijpende vernieuwingen. De herontdekking van de Oudheid en haar bouwwerken in Italië zette zowel de kunst als de architectuur in heel Europa op nieuwe

wegen. Door de vormentaal van bevroegen ontwerpers als Cornelis Floris en Hans Vredeman de Vries op grote schaal te verspreiden, leverde Cock onschatbaar werk. Tegelijk was hij een trouwe onderdaan van de Habsburgers. De gehate kardinaal Granvelle was een van zijn mecenasen en samen met Plantin realiseerde hij een monumentale, tien meter lange voorstelling van de begrafenisstoet van Karel V. De gewiekste zakenman die Cock gewoest moet zijn, wist zijn vrienden te kiezen.

Museum M, Leuven, tot 9/6

'De grote vissen eten de kleine', naar Bruegel. © Koninklijke Bibliotheek